

УДК 332.025.12:631.1
© 2012

К.В. Наконечна,
кандидат
економічних наук
НУБіП України

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

*Висвітлено сутність поняття трансформація.
Досліджено закономірності трансформацій
у національній економіці та регіонах.
Проаналізовано вплив держави на регіональний
розвиток. Охарактеризовано наслідки впливу
глобалізаційних процесів на розвиток регіонів.*

Постановка проблеми. Впродовж останніх років в економіці України відбуваються трансформації, спрямовані на оптимізацію основних економічних пропорцій та формування оптимальної моделі національного ринку і національної економічної системи. Проте структурні зміни не забезпечують результативного нарощування економічного потенціалу країни, формування сучасної соціально орієнтованої економічної системи та зростання її міжнародної конкурентоспроможності.

Проблеми трансформацій у національній економіці висвітлено у працях Д.П. Богині, В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченко, О.М. Бойко, С.Ю. Глазьєва, М.О. Кобзистого та ін.

Методи дослідження. Використано методи логічного, системно-структурного аналізу економічних процесів та зв'язків, а також статистичного, порівняльного, факторного та структурного.

Результати дослідження. Підвищення ролі регіонального аспекту господарювання нині зумовлюється і регіональним характером виробничої та соціальної інфраструктури. Адаптація забезпечення ефективних зрушень у структурі власності, зміна правових та організаційних форм господарювання неможливі без урахування істотних особливостей, що мають місце в різних регіонах України. Це потрібно для оптимального розміщення виробництва конкретних видів продукції, напрямів і форм спеціалізації аграрних галузей та підприємств, їхніх розмірів, організаційної структури. За міжнародними стандартами, з метою забезпечення стійкого економічного зростання, соціально-економічний розрив у рівнях розвитку регіонів не повинен перевищувати 20%. В Україні він істотно більший — від 30 до 45%. Аналіз комплексу абсолютних і відносних показників рівня життя, соціальної забезпеченості, демографічної ситуації показує, що в Україні консервуються територіальні диспропорції, зростає міжрегіональна поляризація, зокрема в аграрній сфері.

Сучасна галузева і функціональна структура аграрної сфери економіки країни та більшості її регіональних підрозділів характеризується розбалансуванням і невідповідністю в розвитку сировинної та переробної сфер, значним відставанням їхньої інфраструктурного забезпечення. Загальна нестача сировини та продукції є наслідком недостатніх інвестицій у ресурсомісткі технології

і породжує загальну нестабільність виробництва. Розподіл коштів на розвиток виробництва продовольчих товарів залишається вкрай нерівномірним [4]. Соціальні аспекти трансформацій аграрних регіонів є одними з пріоритетних напрямів поглиблення ринкових відносин. Основою її відродження є насамперед розвиток аграрного виробництва, сільського туризму, інших видів діяльності, здатних забезпечити фінансову базу для соціальних перетворень і досягнення сучасних стандартів життя. Для цього необхідне заохочення підприємництва в аграрних регіонах, його кредитна підтримка, створення умов для самореалізації населення за місцем проживання [3].

Нині немає єдності у поглядах на моделі трансформації аграрної економіки. Досить поширеною є точка зору щодо перспективності подальшої лібералізації аграрної сфери у поєднанні з функціонуванням значної кількості невеликих аграрних формувань [1]. На наш погляд, найобґрунтованішою є позиція щодо переваг такого шляху зростання аграрного виробництва, який передбачає функціонування багатоукладної економіки на селі на основі домінування великотоварного виробництва у тісному поєднанні з процесами кооперації та інтеграції з дрібними виробниками агропродукції. Саме цей шлях підтверджений досвідом у країнах з розвинутою ринковою економікою [2].

Негативним наслідком трансформацій у напрямі посилення економічної відокремленості регіонів є зниження споживання населенням регіонального виробництва. Поряд з цим, замкнутість регіональних ринків, що супроводжується недостатнім рівнем розвитку ринкової інфраструктури, зумовлює зниження рівня товарності в регіональних продуктивних комплексах. Це сприяє збереженню тенденцій зростання ролі господарств населення у самозабезпеченні продуктами харчування. Частина власної продукції особистих господарств регулярно реалізується на ринку. Особливо швидко зростає частка особистих господарств у виробництві трудомісткої продукції (овочів, молока, м'яса).

Разом з удосконаленням організації суспільного виробництва в аграрному секторі зазнає трансформації і сутність особистих господарств. У разі підвищення рівня їхньої спеціалізації та технічної оснащеності, стандартизації виробницт-

ва, вони сприятимуть зростанню якості харчування сільських жителів, розширенню їхніх матеріальних можливостей, зростанню добробуту [5]. Трансформаційні процеси глобалізації і трансформації в структурі сільського господарства України поставили питання стосовно відповідності традиційних поглядів і ефективності регіонального управління аграрної політики сучасним тенденціям, дали поштовх до виникнення його нової парадигми. Її головною ідеєю є визнання сільського господарства як галузі, здатної конкурувати з іншими галузями в національній економіці та на світовому рівні. Отже, актуальним є визначення напрямів і заходів державної аграрної політики, яка виявляється на сьогодні не завжди ефективною і не відповідає новим тенденціям у розвитку регіональної трансформації сільського господарства.

Регіональне регулювання аграрної сфери економіки зводиться до таких основних напрямів впливу з боку держави: врахування регіональної специфіки та ризиків, ціноутворення, бюджетна та податкова політика, кредитна система, регулювання ринку продовольства, страхування виробничої діяльності, регулювання соціальної сфери, матеріально-технічного забезпечення. Останнім часом залишається актуальним питання щодо еквівалентності обміну, цінового паритету. Це основоположний принцип економіки, тим більше ринкової. В її умовах механізм ціноутворення покликаний забезпечити: об'єктивний облік суспільно необхідних витрат праці і засобів на всіх етапах просування продукції, нормативів рентабельності, прибутку тощо, оцінку кон'юнктури ринку, створення умов для конкуренції, при якій товаровиробники були б зацікавлені виробляти дешев-

шу продукцію високої якості, а посередники-підприємці в переробних галузях і торгівлі — збільшити масу прибутку за рахунок зниження ціни товару, а не підвищуючи її, як нині.

Глобалізація має значні резерви підвищення ефективності регіонального управління агропродуцтва завдяки поглибленню територіального поділу праці, збільшенню економіки за рахунок зниження витрат, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі і передачі технологій. Економія на масштабах агропродуцтва потенційно може призвести до скорочення витрат і зниження цін, й відповідно, до стійкого економічного розвитку. Негативні сторони глобалізації пов'язані з нерівномірним розподілом зростання світового доходу між різними країнами. Має місце економічна, фінансова та політична експансія розвинених країн. Відбувається поглиблення диференціації між країнами за економічним розвитком. Спостерігаються тенденції до зникнення національних самобутностей народів та етносів, переміщення великих мас населення, уніфікація споживання та нав'язування його стереотипів [6].

Глобалізація — процес, який долає територіальні й економічні кордони країн, створює можливість для вироблення національно орієнтованих зовнішньоекономічних стратегій в рамках нових реальностей. Збереження конкурентоспроможності національних економік в умовах глобалізації потребує не стільки формування зовнішнього іміджу країни, скільки збереження привабливості для власних громадян і бізнесу, позаяк спроби відповідати зовнішнім стандартам неминує вестись до втрати унікальності країни та пов'язаних з нею конкурентних переваг.

Висновки

Глобалізаційні процеси спричиняють поглиблення та уніфікацію економічних інтеграційних процесів, виникнення нових форм організаційної єдності держав у даній сфері міжнародних відносин, зокрема за допомогою впровадження наднаціональних органів регулювання. Ефективність наддержавного втручання більшою мірою

залежить не від того, яку частину свого суверенітету держави-члени делегують глобальним інститутам (це також стосується членства України в СОТ), а від того, як усі держави дотримуються спільно вироблених правил не лише у своїй зовнішньоекономічній діяльності, а й у внутрішній економічній політиці.

Бібліографія

1. Амбросов В. Трансформаційні процеси в аграрній сфері регіону/В. Амбросов//Економіка України. — 2003. — № 8. — С. 66–70.
2. Бабенко А.Г. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору/А.Г. Бабенко//Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 85–88.
3. Берлач Н.А. Органи державної влади як суб'єкти регулювання відносин у сільському господарстві України/Н.А. Берлач//Наук. вісн. Київ. Нац. ун-ту внутрішніх справ. — 2010. — № 3. — С. 11–18.

4. Бхагвати Дж. Глобализация — процесс полужительный, но не на 100%/Дж. Бхагвати//Эксперт. — 2004. — № 24. — С. 43.
5. Губені Ю. Трансформація аграрних відносин у Чехії: загальний огляд та можливі уроки для вітчизняної аграрної політики/Ю. Губені//Економіка України. — 2005. — № 6. — С. 79–83.
6. Дем'яненко М.А. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва/М.А. Дем'яненко//Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 3–9.